

jet megbízottakat nem vontak be a tárgyalásokba. Elégé naiv és átlátszó kibúvó ugyanis az az angol érv, mely szerint szovjet tisztet bekapcsolódása elhúzná a megbeszéléseket. Ezzel a bizalmatlanság elosztatásának legegyszerűbb módja elől egyszerűen kitértek a szövetségesek. Tény, hogy Roosevelt személyileg mélyen érintette Sztálin éles megfogalmazása, de felháborodása nem tekinthető indokoltnak. S az is tény, hogy a Wolff—Dulles tárgyalások megghiúsulása dön-

tően a szovjet tiltakozás következménye volt.

Befejezésül a recenziens megjegyzi, hogy a könyv értékeit jelentősen növelte volna egy politikai és katonai összegezés. Megjegyzéseit pedig abban a reményben tette, hogy azok használhatóak lesznek a munka újabb kiadásakor, amit feltétlenül indokolnak a könyv vitathatatlan értékei és a vele szemben megérdemelten megnyilvánult széles érdeklődés.

Tóth Sándor

A. A. JEPISEV

IDEOLOGIAI HARC ÉS A HADÜGY

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1975. 130 o.)

Napjainkban, amikor a szocialista országok lenini külpolitikájának egyik sarkalatos tétele, a békés egymás mellett élés elve egyre határozottabban érvényesül a különböző társadalmi berendezkedésű országok közötti kapcsolatokban, több oldalról is felvetődik a kérdés: hogyan is állunk ebben a szituációban az ideológiák, azaz a burzsoá és a szocialista ideológia közötti viszonytal.

Az ezzel kapcsolatos választ marxista—leninista pártjaink több nemzetközi tanácskozáson kifejtették, amikor kijelentették, hogy a békés egymás mellett élés politikájának erősítéséért folytatott küzdelem nem jelentheti az ideológiák közötti fegyverszünetet, nem hozhatja magával az ideológiai harc enyhülését.

Hasonló szellemben foglalt állást pártunk XI. kongresszusának határozata is, amikor a társadalomtudományok felé követelményként megfogalmazta: „Az ideológiai, társadalomtudományi kutatóhelyeken, a társadalomtudományok egész területén biztosítani kell a marxizmus—leninizmus egyértelmű érvényesülését, az antimarxista nézetekkel szemben folytatott viták kibontakozását.”

A burzsoá propaganda a helsinki dokumentum aláírása óta olyan értelemben igyekszik manipulálni a tömegeket, hogy a szocialista országok törekvése a békés egymás mellett élésre csak akkor lehet hiteles, ha felfüggesztik az ideológiai küzdelmet is.

De a mindennapi tények azt mutatják, hogy éppen a burzsoá ideológusok és propagandaszervek azok, amelyek az utóbbi időszakban erősítették ebbéli tevékenységüket.

Jepisev hadseregtábornok könyve is annak egyik bizonyítéka, hogy a burzsoá ideológusok a marxista ideológia minden területét — többek között a hadügyben vallott marxista nézeteket is — támadják, tagadni, lejáratni kívánják azok elvi alapjait.

A könyv tartalmas elvi bevezetőből és három fejezetből áll. Az első fejezetek, „A burzsoá és a szocialista ideológia harca a katonai elmélet és gyakorlat kérdéseiben”, valamint „Hadtörténelem és történelemtudomány; harcunk a burzsoá történelemhamisítók-kal” címmel, önmagukban is érzékeltetik azokat a fő elvi kérdéseket, amelyekben a burzsoá és szocialista nézetek a hadügy kérdésében összeesnek. A harmadik fejezet pedig, amely

„A szocializmus védelmének internacionalista jellege és harc a burzsoá ideológiai diverzióval” címet viseli, az e területen szükséges tennivalókról szól.

Közhelynek tűnhet, ha azt mondjuk, hogy Jepisev hadsereg tábornok könyve nélkülözhetetlen mindazok számára, akik közvetlenül vagy közvetve a hadügy marxista tételeinek napjaink viszonyaira történő alkalmazásával foglalkoznak és azok számára is, akik nap mint nap hadseregünk állományának politikai nevelésében, vagy szélesebb értelemben véve a honvédelmi nevelő munkában dolgoznak.

Ez az úgynevezett közhely azonban mélységesen igaz. Igaz annál az egyszerű oknál fogva, hogy a háború és a béke kérdése, a világ sorsa egyre szélesebb körben érinti és foglalkoztatja az emberek millióit és természetesen nem mindegy, hogy ezekre a kérdésekre milyen ideológia alapján kapnak magyarázatot.

Amint azt már a fejezetcímekkel érzékeltettük, Jepisev sorra veszi a fő kérdésekben a marxizmus—leninizmus elvi megállapításait, azoknak a gyakorlati életben történő realizálásait, majd — szigorú tények alapján — szenvedélyesen visszautasítja a burzsoá ideológusok törekvéseit, melyek e tételek meghamisítására irányulnak.

A *bevezetőben* a szerző áttekinti a jelenlegi nemzetközi viszonyok fő tendenciáit, bizonyítva azt a marxista értékelést, mely szerint az erőviszonyoknak a szocialista vilárendszer javára történő eltolódása a világméretű társadalmi haladás meghatározó tényezője lett, s ebben a helyzetben a nemzetközi problémák nem békés úton való megoldása a kapitalista vilárendszer létét is veszélyezteti. Ezt a tőkés világ józanabb körei is felismerték, s elismerik a két vilárendszer közötti békés egymás mellett élés életbe vágó szükségességét.

Am az is realitás — mutat rá a szerző —, hogy a tőkés világ nem kevésbé befolyásos része, az úgynevezett „veszettek”, vagy ahogy másképpen ne-

vezik őket, a „héják”, ellenzik az országok közötti pozitív kapcsolatokat. Ezek a „hideg” és a „meleg” háborúknak egyaránt szószólói, nemzetközi manipulációikat nem hagyhatjuk figyelmen kívül.

A nemzetközi helyzet ezen fő jellemzőinek bemutatása után a szerző felhívja a figyelmet arra, hogy „A fejlődés jelenlegi szakaszában, az enyhülés feltételeinek közepette, az ideológiai harc egyre nagyobb méreteket ölt, és mind jobban éleződik”. Rámutat arra, hogy ennek az ideológiai harcnak a tárgya az ember világnézete, meggyőződése, az emberek eszméi és érzései. Felsorolja a harc fő jellegzetességeit, ezek kihatását a kapitalista ideológusok tevékenységére.

Az *első fejezet* során a szerző bemutatja a polgári ideológusoknak a hadügy marxista tételei elleni támadásait, s történelmi tények alapján száll szembe a ferdítésekkel, hamisításokkal.

Egy ismertető keretében természetesen többre nem vállalkozhatunk, mint hogy megrajzoljuk a vita fő csomópontjait, hiszen a témakört teljes egészében bemutatja a szerző.

Azokat a legfontosabb csomópontokat, amelyekben a polgári ideológusok a marxizmus alaptételeit támadják, a következőkben lehet összefoglalni: *A szocialista haza védelméről* szóló tétel, amelyre hivatkozva a burzsoá ideológusok igazolni igyekeznek saját fegyverkezési politikájukat. A burzsoá katonai teoretikusok *tagadni igyekeznek a marxista hadügy létezését* is, mondván, hogy Clausewitz, Fock, Moltke stb. már minden elméleti tételt kidolgoztak, ami a hadüggyel kapcsolatos.

Hatalmas erőfeszítéseket tesznek a polgári ideológusok, hogy meghamisítsák, és elferdítsék a marxizmus—leninizmusnak a *háború lényegéről* vallott elveit. Ebbéli törekvésüket az általuk viselt háború jellege diktálja. Találón idézi a szerző ezzel kapcsolatban az egyik porosz uralkodó mondatát: „Ha katonáink megértenék, miért hadakozunk, egyetlen háborút

sem lehetne viselni." Jepisev e kérdést tárgyalva sorra veszi mindazon elveket, amelyeket a polgári ideológusok a háború lényegéről vallanak. Bár sok ilyen elv, nézet van, a lényeg mindegyikben azonos: tagadni az imperializmus agressziós, rabló és ellenforradalmi jellegét, tagadni azt az objektív törvényszerűséget, hogy a háborúk az osztálytársadalmak elkerülhetetlen velejárói. Ezzel együtt természetesen tagadni kívánják azoknak a háborúknak az igazságos jellegét is, amelyeket az elnyomott népek vívnak felszabadulásukért, társadalmi felemelkedésükért.

A háború lényegéről vallott marxista elvekkel szorosan összefügg a *háború keletkezéséről*, okairól szóló tanítás. Nos, a polgári ideológusok e tétel ellen is hadakoznak, s a marxista tétellel szemben minden elméletescskét csatasorba állítanak. Ám ezek sem szolgálnak mást, minthogy megkerüljék az imperialista politika lényegét, mint a háború egyik állandó forrását.

Nem lebecsülendők azok a kísérletek sem, amelyeket a burzsoá ideológusok a *marxista pártoknak a hadsereg építésében való vezető szerepéről* szóló tanítások meghamisítására tesznek. A burzsoázia ismeri a kommunista pártok vezető szerepének jelentőségét a társadalom minden területén, így a hadseregépítés területén is. Ezzel összefüggésben — idézi Jepisev — a burzsoázia olyan téziseket állít fel, mint a „pártdiktatúra” „a hadseregek fölött gyakorolt despotikus pártellenőrzés” stb. Ezzel szemben hangoztatják a „politikai semlegesség” szükségességét, a jelenlegi technikai ellátottság mellett „a technikai szakemberek elsőségét” a politikusokkal szemben stb.

A polgári ideológusok tevékenysége nyomán a burzsoá propaganda mindent elkövet, hogy *meghamisítsa a szovjet hadsereg, de a többi szocialista hadsereg külső funkciójának lényegét* is. E vonatkozásban lesüllyednek olyan elcsépeelt frázisok felhasználásáig is, mint a „vörös imperializmus” vagy a „szovjet agresszió”-ról szóló mesék.

A *második fejezetet* abból a megállapításból indítja a szerző, hogy „Mint minden társadalomtudomány, a történelem is mindig különböző osztály- és pártvélemények, osztályérdekek és eszmék harcának színtere volt”. Sorra véve azokat a történelmi tényeket, amelyek elsősorban a második világháború eseményeihez kapcsolódnak, Jepisev bebizonyítja, hogy mindez napjainkban is igaz. A burzsoázia is tisztában van azzal, hogy a „történetírás és történelemtanítás a széles tömegek ideológiai befolyásolásának hatásos eszköze”. Ezért nagy apparátus segítségével fáradozik azon, hogy a történelem alakításában mindenekelőtt a burzsoázia, a kapitalista országok érdemei domborodjanak ki, illetve más országok, a néptömegek érdemeit csökkenték, meghamisítsák. Különösen vonatkozik ez a második világháború, illetve a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja történetére. Ennek elvi okát a szerző abban látja, hogy ha a burzsoá történészek objektíven értékelnék a Szovjetunió döntő szerepét a győzelem kivívásában, közvetve is, de el kellene ismerniük az új társadalmi és államrend fölényét a régi fölött, a szocializmusét a kapitalizmus fölött.

A szerző a továbbiakban sorra veszi azokat a fő kérdéseket, amelyekben a burzsoá történészek és politikusok meghamisítani igyekeznek a második világháború történetét. Mindenekelőtt a *háború valódi társadalmi okait hallgatják el* és helyette egy ember, Hitler agresszív politikájáról beszélnek, mint egyetlen okról. Hasonlóan *meghamisítják a háború kirobbanásért való felelősség* kérdését is. Saját felelősségüket is leplezni igyekeznek olyan elméletekkel, mint: a „háborút Hitler és Sztálin akarták, habár különböző okokból”.

Nagy erőfeszítéseket tesznek a polgári történészek annak bizonyítására, hogy saját hadseregeik szerepét kiemeljék, azoknak tulajdonítsák a háború menetében a koalíció javára bekövetkezett fordulatot. Ennek érdekében nem riadnak vissza közönséges ha-

misításoktól sem. Jepisev a tények szigorú kezelésével mutatja be az ezzel kapcsolatos burzsoá nézetek tarthatatlanságát. Következésképpen megállapítja: a burzsoá propaganda törekvése e kérdésben az, hogy „csökkentsse a szovjet nép és a szovjet fegyveres erők szerepét, eltussolja és kisebbítse érdemeit, s a Nagy Honvédő Háború hadműveleteit egy másodrendű hadszíntér harci cselekményeinek színvonalára süllyessze”.

A fenti kérdéseken kívül a szerző bemutatja a polgári történészek hamisításait a szovjet—amerikai kölcsönbérleti szerződéssel kapcsolatban, valamint kimutatja, mennyire igaztalanok azok a következtetések, amelyeket a fasiszta Németország vereségének okairól hordtak össze.

A hadtörténelem területén tapasztalható burzsoá hamisítások a marxista történészekről azt követelik — mondja Jepisev —, hogy „A hadtörténeti tanítások frontján indított ideológiai támadást továbbra is a kommunista pártosság szellemétől áthatott, mélyen tudományos művek létrehozásával valósítsák meg”.

A *harmadik fejezetet* a szerző korunk fő elméleti kérdéseinek, illetve az ezzel kapcsolatos burzsoá ideológiai diverzió leleplezésének szenteli.

Ismeretes, hogy a burzsoá ideológusok és a propagandaszervek mindent elkövetnek, hogy a szocializmus építésének általános törvényszerűségeit — többek között a szocialista forradalom védelmére való felkészülés szükségességét is — tagadják. Ezzel összefüggésben a szerző idézi Lenin megállapítását, amely szerint „minden forradalom csak akkor ér valamit, ha meg tudja védeni magát”. Ezt a lenini tételt az elmúlt fél évszázad teljes egészében

igazolta. Ám — jegyzi meg a hadsereg-tábornok — „A szocializmusba való világméretű átmenet időszakában a szocialista forradalom új követelménye jelentkezik: nevezetesen annak szükségessége, hogy a szocialista közösség országai közösen védjék meg a szocializmust... az erős agresszív hatalmakkal szemben”. Nem véletlen tehát, ha ezen törvényszerűség felismerése és elismerése ellen az imperializmus ideológusai kétségbeesett támadásokat intéznek, hiszen a szocialista országok összefogása a leghatásosabb eszköz az imperialista célok realizálása ellen.

A továbbiakban a szerző azokra az ideológiai propagandafogásokra mutat rá, amelyekkel a burzsoá ideológusok a szocialista erők megosztására törekednek. E módszerek közé tartozik a burzsoá nacionalizmus elveinek propagálása, a proletárinternacionalizmus szükségességének tagadása, az internacionalizmus és a hazafiság szembeállítás egymással stb.

Ezekkel a burzsoá elméletekkel szemben — mutat rá a szerző — „A mai helyzet különösen magas fokú ideológiai éberséget, az ideológiai jelenségek és folyamatok pártos, elvhű osztályjellegű értékelését követeli...”. És még egyet. Azt, hogy a burzsoá ideológiai diverzióval szemben nem szorítkozhatunk csak védekezésre. Szükséges a vele szembeni kérlelhetetlen, offenzív, leleplező tévékenység is. Szükséges a marxizmus—leninizmus tanításainak szüntelen tanulmányozása, terjesztése. Ez az egyik legfontosabb módszere annak, hogy a burzsoá ideológusok diverziós törekvéseire csapást mérjünk. Ehhez ad nagy segítséget Jepisev hadseregtábornok is a hadügy területén dolgozóknak.

Mucs Sándor